

НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ ПЕДАГОГІЧНИХ НАУК УКРАЇНИ
ІНСТИТУТ ОБДАРОВАНОЇ ДИТИНИ НАПН УКРАЇНИ

**«КУЛЬТУРА, НАУКА, ОСВІТА:
СМИСЛОЖИТТЄВІ ЦІННОСТІ
В СУЧАСНИХ УМОВАХ»**

Київ
2026

DOI <https://doi.org/10.63437/978-617-7734-63-4-2026-370>

УДК 17.022.1:316.7:316.48:37.013:374.7:376

К90

*Рекомендовано до оприлюднення
Вченою радою Інституту обдарованої дитини НАПН України
(протокол № 8 від 21 серпня 2026 р.)*

Редакційна колегія:

**В. Г. Кремень (голова), О. М. Рафальський (співголова), С. О. Довгий (співголова),
М. С. Гальченко, Я. В. Любимий, Г. М. Торбін, Л. І. Ткаченко, В. М. Шульга**

Рецензенти:

Сільвія Яскула, професор, Інститут міжкультурних досліджень Факультету міжнародних та політичних досліджень Ягеллонського університету у Кракові (Польща)

Штефан Пуріч, доктор габілітований, професор Факультету гуманітарних і суспільно-політичних наук, проректор з університетського іміджу, міжнародних відносин та європейського розвитку Сучавського університету «Штефан чел Маре» (Румунія)

Рута Марія Вабалайте, PhD з філософії, науковий співробітник Інституту досліджень литовської культури (Литва)

К90 Культура, наука, освіта: смисложиттєві цінності в сучасних умовах :
монографія / за загальною редакцією В. Г. Кременя, С. О. Довгого,
М. С. Гальченка. – Київ : Інститут обдарованої дитини НАПН України,
2026. – 370 с.

ISBN 978-617-7734-63-4

У монографії, що дотримується дискурсу VII Міжнародної міжгалузевої онлайн-конференції (25–27 березня 2026 року) з однойменною назвою, представлено наукові розвідки із сучасних проблем філософії, філософії освіти, соціології, історії, пов'язаних із досягненням смисложиттєвих цінностей в умовах тривалої російської агресії, що свідчить про глибоку кризу світового порядку та переходу від однополярного домінування до багатопolarity, де колишні правила безпеки та міжнародні інститути неефективні. Представлено також аналіз та інноваційні рішення освітніх проблем з урахуванням значущості інституту освіти у формуванні знаннєвих, світоглядних, компетентнісних аспектів розвитку особистості.

Адресовано науковим, науково-педагогічним працівникам, здобувачам освіти, зокрема аспірантам і докторантам, що розуміють важливість розгляду сучасних наукових проблем в аспекті міждисциплінарності. Книга є цікавою усім, хто небайдужий до проблем розвитку українського суспільства в умовах спротиву російському агресору й повоєнного поступу України.

УДК 17.022.1:316.7:316.48:37.013:374.7:376

© Колектив авторів, 2026

ISBN 978-617-7734-63-4

© Інститут обдарованої дитини НАПН України, 2026

**NATIONAL ACADEMY OF EDUCATIONAL SCIENCES OF UKRAINE
INSTITUTE OF THE GIFTED CHILD OF THE NAES OF UKRAINE**

**CULTURE, SCIENCE, EDUCATION:
MEANINGFUL LIFE VALUES
IN MODERN CONDITIONS**

Kyiv
2026

DOI <https://doi.org/10.63437/978-617-7734-63-4-2026-370>

UDC 17.022.1:316.7:316.48:37.013:374.7:376

*Recommended for publication by the Academic Council of the
Institute of Gifted Children of the National Academy of Educational Sciences of Ukraine
(minutes No. 8 dated August 21, 2026)*

Editorial Board:

***V. G. Kremen (chairman), O. M. Rafalsky (co-chairman), S. O. Dovgyi (co-chairman),
M. S. Galchenko, Ya. V. Lyubyvy, G. M. Torbin, L. I. Tkachenko, V. M. Shulga***

Reviewers:

Sylvia Jaskula, Professor, Institute of Intercultural Studies, Faculty of International and Political Studies, Jagiellonian University in Krakow (Poland)

Ştefan Purici, Doctor of Philosophy, Professor, Faculty of Humanities and Socio-Political Sciences, Vice-Rector for University Image, International Relations and European Development, Stefan cel Mare University of Suceava (Romania)

Ruta Maria Vabalaitė, Doctor of Philosophy, Mykolas Romeris University, Vilnius (Lithuania)

Culture, Science, Education: Meaningful Life Values in Modern Conditions :
Monograph / Eds. V. G. Kremen, S. O. Dovgyi, M. S. Galchenko. – Kyiv : Institute
of Gifted Children of the National Academy of Educational Sciences of Ukraine,
2026. – 370 p.

ISBN 978-617-7734-63-4

The monograph, which follows the discourse of the VII International Interdisciplinary Online Conference (March 25–27, 2026) with the same name, presents scientific research on contemporary problems of philosophy, philosophy of education, sociology, history, related to the comprehension of meaningful life values in the conditions of prolonged Russian aggression, which indicates a deep crisis of the world order, and the transition from unipolar dominance to multipolarity, where the previous security rules and international institutions are ineffective. Analysis and innovative solutions to educational problems are also presented, taking into account the significance of the educational institution in the formation of knowledge, worldview, and competence aspects of personality development.

Addressed to scientists, scientific and pedagogical workers, and education seekers, in particular postgraduate and doctoral students, who understand the importance of considering modern scientific problems in the aspect of interdisciplinarity. The book is interesting to everyone who is interested in the problems of the development of Ukrainian society in the context of resistance to the Russian aggressor and the post-war progress of Ukraine.

UDC 17.022.1:316.7:316.48:37.013:374.7:376

© Team of authors, 2026

ISBN 978-617-7734-63-4

© Institute of Gifted Children NAES of Ukraine, 2026

A mixed-methods research report” (Zbróg & Szplit, 2025) and “Young teachers leaving the profession: A report on the factors leading to teachers with up to 5 years’ experience in Warsaw leaving the profession” (Dobkowska et al, 2024) – shows that novice teachers’ decisions to remain in or leave the profession result from the cumulative impact of numerous environmental factors. The school working environment is of key importance, as it shapes the fulfilment of basic psychological needs – a lack of autonomy, insufficient mentoring support, a deficit in social support, and negative relational experiences, including bullying, reduce motivation, a sense of agency and commitment, thereby increasing the risk of burnout.

The phenomenon of apparent integration – that is, the declarative but insufficient inclusion of novice teachers – fosters isolation and marginalisation. These factors operate within an interconnected system, mutually reinforcing negative effects and creating mechanisms that ‘push’ teachers out of the profession. Retaining novice teachers therefore requires a systemic approach that combines structural and relational support with the genuine integration of teachers into the life of the school community.

3. 5. ІНТЕЛЕКТУАЛЬНИЙ ПОТЕНЦІАЛ ЦИФРОВОГО ЛАНДШАФТУ БІБЛІОТЕКИ ЯК ВУЗЛОВА МОДЕЛЬ АКАДЕМІЧНОЇ РЕЗИЛЬЄНТНОСТІ У ЦІННІСНОМУ КОНТЕКСТІ СУЧАСНОСТІ

*Людмила Савенкова (Київ, Україна)
Альона Марієнко (Київ, Україна)*

3. 5. THE INTELLECTUAL POTENTIAL OF THE DIGITAL LANDSCAPE OF THE LIBRARY AS A NODAL MODEL OF ACADEMIC RESILIENCE IN THE VALUE CONTEXT OF MODERNITY

Liudmyla Savenkova (Kyiv, Ukraine)

ORCID ID 0000-0001-8889-4026

Alena Mariienko (Kyiv, Ukraine)

ORCID ID 0009-0003-7805-8675

Вступ. Повномасштабна російська агресія та системні деструкції енергетичної інфраструктури України спричинили не лише жахливі матеріальні втрати, але й глибоку трансформацію смисложиттєвих орієнтирів академічної спільноти. В умовах постійної загрози, фізичної темряви та надважких побутових

обставин продовження наукового пошуку перестає бути виключно професійною діяльністю і набуває характеру екзистенційного вибору. Збереження інтелектуального потенціалу нації переходить у площину ствердження життєвих сенсів, де наука постає формою духовного опору руйнації.

Зазначимо, що ці процеси відбуваються на тлі глибокого психоемоційного виснаження суб'єктів освіти і науки. Накопичений стрес, інформаційна перенасиченість та довготривалі блеаути звужують внутрішній ресурс дослідника, посилюючи ризик інтелектуальної ізоляції. Саме в ситуації ресурсного дефіциту постає запитання: який інституційний суб'єкт здатен забезпечити стабільність і підтримати неперервність наукового циклу?

Відповіддю на цей виклик стає сучасна університетська бібліотека, що трансформується зі звичайного книгосховища у стратегічний центр акумуляції та перерозподілу інтелектуальної енергії.

Водночас така трансформація не означає заперечення або витіснення традиційної бібліотечної моделі. Навпаки, саме багатовікові професійні практики бібліотечної справи – систематизація видань, бібліографічна навігація, організація доступу до джерел та консультаційний супровід дослідника – створили той інтелектуальний фундамент, на якому нині розгорнуто цифрові інструменти підтримки науки. Історично бібліотека історично виконувала роль посередника між інформаційним ресурсом і дослідником, впорядковуючи масив джерел і формуючи логіку роботи з ним. У цифровому середовищі ця функція не зникає, а змінюється, набуваючи при цьому нових технологічних форм.

Саме тому сучасні процеси цифровізації бібліотечної діяльності доцільно розглядати не як різку зміну парадигми, а як еволюційне продовження професійної традиції (Івашкевич, 2021, с. 53). Електронні каталоги, репозитарії, цифрові колекції та онлайн-сервіси фактично відтворюють класичні бібліотечні завдання – накопичення, впорядкування та поширення знань про одиниці зберігання – але у значно ширшому комунікаційному просторі. У цьому сенсі трансформація бібліотеки є не відмовою від традиції, а її технологічним розгортанням у цифровому середовищі.

Отже, здатність бібліотеки виконувати функцію інтелектуального стабілізатора академічного середовища в умовах важких криз сучасності безпосередньо пов'язана зі спадкоємністю професійної традиції (Ashiq et al, 2022, с. 5). Водночас важливо враховувати, що у сучасному цифровому середовищі сама категорія «традиції» сприймається неоднозначно. Для частини

користувачів, які сформували свій досвід роботи з інформацією вже в умовах глобальної цифровізації, класична модель бібліотеки нерідко асоціюється передусім з історичною або навіть архаїчною формою поширення знання (Lomachinska et al, 2024, с. 47). У цьому сенсі традиційні інструменти бібліотечної діяльності – карткові каталоги, фізичні фонди, читальні зали – поступово відходять із повсякденної практики дослідника. Однак така зміна сприйняття не означає втрати їхнього методологічного значення. Саме на основі цих практик історично сформувалися принципи систематизації фондів, бібліографічної навігації та організації доступу до інформації, що нині реалізуються у цифрових технологіях. Електронні каталоги, інституційні репозитарії, цифрові колекції та онлайн-сервіси фактично відтворюють логіку традиційної бібліотечної роботи з інформаційними ресурсами, але у значно ширшому комунікаційному просторі.

Таким чином, у сучасній університетській бібліотеці «традиція» функціонує не як відтворення попередніх форм діяльності, а як інтелектуальний фундамент, що визначає принципи організації цифрового середовища. Саме завдяки цьому поєднанню історично сформованих професійних практик та новітніх інформаційних технологій бібліотека зберігає здатність виконувати роль інституційного механізму стабілізації у періоди соціальних і технологічних викликів. Саме завдяки цьому зберігається методологічна послідовність розвитку бібліотеки та можливість поєднання класичних принципів бібліотечної роботи з новітніми інформаційними технологіями.

У цьому контексті на прикладі Наукової бібліотеки Українського державного університету імені Михайла Драгоманова розглянемо модель інституційної резильєнтності, в межах якої цифровий ландшафт функціонує як автономна система підтримки наукової діяльності.

Для концептуалізації цієї системи у розділі пропонується огляд вузлової моделі цифрового ландшафту бібліотеки. Йдеться про організацію електронних ресурсів і сервісів за принципом автономних, але взаємопов'язаних елементів, кожен з яких виконує власну функцію у забезпеченні безперервності наукового циклу. Подібна структура дозволяє цифровому середовищу бібліотеки акумулювати, стабілізувати й передавати інтелектуальний ресурс навіть за умов зовнішньої нестабільності. У цьому сенсі цифровий ландшафт бібліотеки постає як інституційна система підтримки наукової діяльності, що поєднує технологічну автономність із професійною традицією бібліотечної справи. Ця

модель безпосередньо закладає фундамент для концепту «психологія інтелектуального донорства» – стратегію свідомої підтримки науковця через передачу бібліотекою акумульованого інформаційного та консультаційного ресурсу в умовах індивідуальної нестачі сил і часу. Саме через цю оптику цифровий ландшафт Наукової бібліотеки розглянемо не лише як технічну інфраструктуру, а як простір підтримки смисложиттєвих цінностей сучасності.

Архітектоніка цифрового ландшафту бібліотеки. У зазначеному контексті цифровий ландшафт бібліотеки розглянемо не як сукупність окремих сервісів, а як структуровану систему взаємопов'язаних елементів, здатних забезпечувати безперервність наукової діяльності за умов жорсткої енергетичної кризи. У межах бібліотечного середовища такими джерелами слугують окремі електронні ресурси та сервіси – digital-інструменти, кожен з яких виконує чітко окреслену функцію у єдиній системі підтримки наукового циклу. У межах цієї структури окремі цифрові інструменти виконують різні, але взаємодоповнювальні функції: від первинної навігації в інформаційному просторі до акумуляції результатів наукової діяльності. Відповідно, одним із ключових елементів цієї системи виступає бібліотечний вебсайт.

Бібліотечний вебсайт. Ключовим елементом структурної організації вузлової моделі резильєнтності виступає бібліотечний вебсайт. Він репрезентує функцію центральної навігаційної платформи, базової точки входу в інформаційний простір Наукової бібліотеки. Через нього здійснюється доступ до електронних ресурсів, сервісів, бібліотечних послуг, методичних рекомендацій, консультаційної підтримки та актуальної освітньо-наукової інформації. Завдяки наявному каскадному механізму підтримки користувачів – шляху від первинного інфозапиту до отримання глобального наукового результату – у структурі Наукової бібліотеки забезпечено логічну послідовність роботи з інформацією (Mariienko, 2025, с. 126). Це дозволяє не лише оптимізувати пошук, а й зменшити когнітивне навантаження в умовах підвищеного стресу.

У цьому сенсі бібліотечний вебсайт виступає сучасною формою реалізації традиційної навігаційної функції бібліотеки. Якщо раніше орієнтація користувача у фондах здійснювалася через систему каталогів, довідковий апарат та консультаційну допомогу бібліотекаря, то в умовах цифровізації цю функцію трансформовано у багаторівневу електронну систему доступу до інформаційних ресурсів.

Водночас вебсайт не функціонує ізольовано. Він репрезентує єдину систему навігації: електронний каталог, інституційний репозитарій, цифрові

колекції та зовнішні наукові ресурси, а через комунікаційні канали у соціальних мережах забезпечує оперативне інформування академічної спільноти. Саме завдяки такій взаємодії окремих елементів формується вузлова архітектура цифрового ландшафту бібліотеки.

Система навігації у джерельному ресурсі. Наступним важливим елементом цифрового ландшафту Наукової бібліотеки виступає електронний каталог (далі – ЕК). Якщо вебсайт виконує функцію загальної навігаційної платформи, то електронний каталог безпосередньо орієнтує користувача у джерельному масиві бібліотечних фондів.

У сучасному цифровому середовищі ЕК виступає інструментом системного пошуку та ідентифікації наукових джерел. Завдяки багатоопційним можливостям пошуку користувач отримує змогу швидко визначити релевантні видання за низкою характеристик – автором, тематикою, ключовими словами чи типом документу. Такий механізм значно спрощує первинний етап формування джерельної бази дослідження. Водночас електронний каталог розширює цю функцію, надаючи доступ до повнотекстових матеріалів у цифровому форматі. Таким чином сформовано неперервний ланцюг роботи з інформацією: від виявлення джерела до його безпосереднього використання у дослідницькому процесі.

У структурі цифрового ландшафту Наукової бібліотеки електронний каталог виконує роль системи інтелектуальної навігації, що поєднує традиційно сформований фонд бібліотеки із сучасними цифровими механізмами доступу до знань. Саме завдяки цьому забезпечено ефективний перехід від інформаційного запиту користувача до формування структурованої джерельної основи наукового дослідження.

Отже, ЕК можна розглядати як новітнє технологічне втілення традиційних бібліографічних систем. Він зберігає принципи класифікації, опису та структуризації знань, що формувалися у бібліотечній практиці протягом тривалого часу, але реалізує їх у значно швидшому та гнучкішому цифровому форматі.

У ланцюжку взаємодії з бібліотечним вебсайтом, інституційним репозитарієм та цифровими колекціями електронний каталог формує єдине середовище роботи з джерельною базою дослідження. Саме така інтеграція різних інформаційних інструментів забезпечує логічну послідовність переходу від первинного інформаційного запиту до формування повноцінної дослідницької бази.

Інституційний репозитарій. Важливим елементом цифрового ландшафту Наукової бібліотеки є інституційний репозитарій ENPUIR. У звичайних умовах він забезпечує збереження та відкритий доступ до результатів досліджень університетської спільноти (Меєна, 2024, с. 27–29). Але під час воєнного стану його функціональне навантаження змінюється: репозитарій стає інструментом організації наукової діяльності в режимі адаптивної асинхронності.

Йдеться не про повну автономність роботи, а про можливість гнучкого планування дослідницьких дій залежно від доступності технічних ресурсів та комунікаційної інфраструктури. Доступ до матеріалів у періоди стабільності дозволяє сформувати необхідну джерельну базу, структурувати її, визначити подальші етапи роботи. У такий спосіб цифровий ландшафт бібліотеки мінімізує хаотичність дослідницького процесу та підтримує його ритмічність навіть за умов нерегулярного доступу до ресурсів.

Якщо у традиційній бібліотечній моделі основною формою накопичення знань виступали друковані фонди, то інституційний репозитарій репрезентує сучасну трансформацію цієї функції, забезпечуючи цифрове збереження та відкритий доступ до результатів наукової діяльності університетської спільноти.

У вузловій архітектурі цифрового ландшафту Наукової бібліотеки він тісно взаємодіє з іншими елементами системи: доступ до нього забезпечений через вебсайт, навігація окремих джерел може здійснюватися через електронний каталог, а інформація про нові публікації поширюється через комунікаційні канали бібліотеки у соціальних мережах. У такий спосіб забезпечено безперервний інформаційний цикл роботи з науковими результатами.

Збереження й репрезентація науково-культурної спадщини. Поряд із системами навігації та доступу до джерел важливою складовою цифрового ландшафту бібліотеки є цифрові колекції. Вони представляють оцифровані матеріали із фондів бібліотеки та відображають наукову, освітню й культурну спадщину університетської спільноти.

На відміну від інституційного репозитарію, який акумулює переважно сучасні результати наукової діяльності, мета цифрових колекцій – збереження та представлення документів історико-культурного значення (Ярошенко & Ярошенко, 2024, с. 116–117). До них зазвичай вносять рідкісні видання, архівні матеріали, праці видатних науковців університету, унікальні документи, що відображають розвиток освітньо-наукового середовища.

Створення цифрових колекцій дозволяє інтегрувати ці матеріали у сучасний інформаційний простір, роблячи їх доступними для ширшого кола дослідників. У такий спосіб бібліотека виконує не лише функцію збереження документальної спадщини, але й забезпечує її актуалізацію у науковому обігу.

У межах архітектури цифрового ландшафту Наукової бібліотеки цифрові колекції виконують роль додаткового рівня інтелектуальної акумуляції, що підтримує безперервність наукової пам'яті університетської спільноти та ширшого кола споживачів. Вони поєднують традиційну бібліотечну місію збереження культурного надбання із сучасними технологіями цифрового представлення знань.

У цьому сенсі цифрові колекції демонструють наочний приклад взаємодії традиції і трансформації: документи, що тривалий час існували лише у фізичному форматі бібліотечних фондів, отримують нове життя у цифровому середовищі, стаючи доступними для ширшого кола дослідників.

Водночас цей ресурс органічно інтегрується у загальну систему електронних ресурсів бібліотеки, взаємодіючи з вебсайтом, електронним каталогом та інституційним репозитарієм і формуючи ще один вузол у структурі цифрового ландшафту.

Дискретні комунікаційні канали. Поряд із вебсайтом важливою складовою вузлової моделі резильєнтності є канали Наукової бібліотеки у соціальних мережах, зокрема у Facebook, які виступають майданчиками для цільового інформування академічної спільноти Університету. Вони функціонують як дискретні ланки зв'язку, де пріоритет надано здебільшого актуальності та змістовності контенту. Такий формат контент-менеджменту фокусує увагу користувачів на найбільш суттєвих аспектах, – зокрема зміни/оновлення у репозитарії чи на сайті, допомога у роботі з наукометричними базами, надання віддалених послуг, інформування щодо актуальних заходів для академічної спільноти, надходження фахової літератури тощо, – уникаючи зайвого когнітивного навантаження та запобігаючи інтелектуальному виснаженню дослідника.

У певному сенсі така діяльність продовжує традиційну інформаційно-просвітницьку функцію, що її бібліотека реалізовувала через виставки, інформаційні огляди та бібліографічні рекомендації. У сучасних умовах цю функцію перенесено у цифровий комунікаційний простір.

Таким чином, соціальні мережі виконують роль комунікаційного вузла цифрового ландшафту бібліотеки, через який інформацію про роботу репозитарію, оновлення вебсайту, нові цифрові колекції чи доступ до

міжнародних наукометричних баз даних оперативно доносять до академічної спільноти.

Інтеграція у світовий науковий простір. Сукупність внутрішніх складників – інституційного репозитарію, бібліотечного вебсайту та комунікаційних каналів у соцмережах – формує технологічну автономність вузлової моделі. Саме ця внутрішня узгодженість дозволяє системі зберігати функціональність навіть за умов жорстких зовнішніх обмежень.

Проте ця автономність не означає ізолюваність. Навпаки, цифровий бібліотечний ландшафт виступає сполучною ланкою з глобальним дослідницьким простором. Бібліотека забезпечує доступ до таких міжнародних наукометричних баз даних, як Scopus, Web of Science, ScienceDirect, Research4Life. Ці бази даних є зовнішніми джерелами наукового підживлення, що дозволяє університетській спільноті зберігати включеність у глобальний дослідницький дискурс. Особливого значення це набуває в умовах ресурсної нестабільності, коли часові «вікна» для повноцінної роботи є обмеженими: такі періоди використовують максимально ефективно для отримання, збереження та первинного опрацювання інформації. Тому цифровий ландшафт Наукової бібліотеки виступає не лише внутрішнім інформаційним середовищем Університету, а й своєрідним інтерфейсом його наукової присутності у глобальному академічному просторі.

У взаємодії з електронним каталогом, інституційним репозитарієм та бібліотечним вебсайтом ці бази даних формують відкритий сегмент цифрового ландшафту бібліотеки, що забезпечує інтеграцію університетської науки у глобальний дослідницький простір (Kulyk, 2024, с. 289–298). Усе це демонструє, як традиційна функція бібліотеки – забезпечення доступу до наукової інформації – у цифрову епоху змінюється на складну й розгалуджену систему міжнародних науково-інформаційних зв'язків.

Бібліотекар як інтелектуальний суб'єкт. Функціонування значного масиву електронних ресурсів та сервісів потребує професійного супроводу. У межах цифрового ландшафту бібліотечні фахівці виступають не лише адміністраторами доступу, а й інтелектуалами, які забезпечують орієнтацію у складному інформаційному середовищі. Тут вони виконують такі функції: супровід роботи з персональними ідентифікаторами (ORCID, Scopus Author ID, Google Scholar, ResearcherID); коректне наповнення авторських профілів; моніторинг наукових метрик; забезпечення видимості наукових результатів у світових базах даних; консультування з питань академічної доброчесності та

перевірки правильності цитувань; інформування щодо етичних, стилістичних і технічних вимог видань; ознайомлення зі змінами чи оновленнями в освітній політиці та ін. У запропонованій моделі все це функції суб'єкта, який до того виступає «стабілізатором» наукової напруги. За умов глибокої психоемоційної втоми, коли внутрішня здатність до фільтрації інформації суттєво знижується, а дослідник може бути вразливим до власних помилок, консультаційна діяльність бібліотекаря стає необхідною емпатичною підтримкою, зменшуючи ризик помилок і підвищуючи чіткість наукового результату.

У цьому контексті діяльність бібліотекаря поєднує досвід традиційної бібліотечної культури з новими формами роботи у цифровому інформаційному середовищі. Саме фахівець забезпечує безперервність професійної традиції, адаптуючи її принципи до умов функціонування електронних ресурсів, наукометричних систем та глобальних інформаційних мереж. Бібліотечний фахівець виступає своєрідним інтелектуально-етичним центром вузлової архітектури цифрового ландшафту бібліотеки, координуючи взаємодію між різними інформаційними ресурсами та підтримуючи ефективну орієнтацію дослідника у складному науковому середовищі.

З огляду на це цифровий ландшафт бібліотеки постає не лише як технічна сукупність електронних сервісів, а як упорядкована система інтелектуальної взаємодії різних суб'єктів та інформаційних вузлів. Кожен із них виконує окрему функцію у загальному циклі роботи з науковим знанням – від первинної орієнтації у джерельному просторі до збереження та поширення результатів дослідницької діяльності. Саме така структурна узгодженість дозволяє бібліотеці зберігати стабільність інформаційного середовища навіть у ситуаціях зовнішньої нестабільності, коли доступ до ресурсів є нерівномірним або обмеженим (Connell, 2021, с. 3).

«Інтелектуальне донорство» як функціональна складова. Сукупність усіх вищезазначених аспектів і структурних елементів дозволяє розглядати цифровий ландшафт Наукової бібліотеки не лише як технологічну систему, а як середовище формування «інтелектуального донорства». У цьому сенсі бібліотека виступає суб'єктом свідомої передачі акумульованого ресурсу, досвіду та навігаційної підтримки досліднику, який функціонує в непростих умовах невизначеності.

Йдеться про системно організований механізм, коли інституція виконуючи властиві їй функції, стабілізує інформаційний потік і забезпечує орієнтацію у

складному науковому середовищі. Одним із конкретних проявів цього є бібліотечна послуга «Замовлення списку літератури за темою». Вона передбачає делегування фахівцям етапу первинного пошуку та структурування джерельної бази. У ситуації ресурсного дефіциту це дозволяє науковцю зосередитися на аналітичному осмисленні матеріалу та генерації подальшого наукового результату. У межах вузлової моделі резильєнтності така практика може розглядатися як форма «інтелектуальної стабілізації»: бібліотека виступає укладачем попередньо впорядкованої інформації, що зменшує часові втрати.

Розгляд цих процесів на прикладі діяльності Наукової бібліотеки Українського державного університету імені Михайла Драгоманова дозволяє відстежити практичну реалізацію такої моделі. Цифрова інфраструктура бібліотеки, що включає вебсайт, електронний каталог, інституційний репозитарій, цифрові колекції та комунікаційні канали, формує систему взаємопов'язаних вузлів інформаційної взаємодії, здатну підтримувати безперервність наукової комунікації навіть за умов значних зовнішніх викликів (Ndegwa & Kuchma, 2024, с. 1–3).

Розвиток цифрових технологій суттєво трансформує роль наукової бібліотеки в академічному середовищі (Greenhall, 2021, с. 337–338).

Інтелектуальна енергетика цифрового ландшафту Наукової бібліотеки УДУ імені Михайла Драгоманова, як бачимо, проявляється не лише в акумуляції інформації, а й у здатності підтримувати внутрішню стійкість академічної спільноти. Саме тут розглянута модель переходить від простої теорії до практики загальної інституційної резильєнтності, стверджуючи таким чином тріумф розуму над хаосом деструкції.

Висновки. Бібліотека дедалі менше виступає лише місцем збереження документів і дедалі більше – організаційним центром, у межах якого формуються механізми циркуляції, структурування та репрезентації наукової інформації. У цьому контексті цифровий ландшафт бібліотеки постає не просто сукупністю електронних ресурсів і сервісів, а інтегрованим середовищем підтримки дослідницької діяльності.

Проведений аналіз показує, що ефективність такого середовища визначено не окремими цифровими інструментами, а характером їхньої взаємодії. Вебсайт, електронний каталог, інституційний репозитарій, цифрові колекції та комунікаційні платформи соціальних мереж формують взаємопов'язану систему, у межах якої відбувається послідовний рух інформаційних ресурсів –

від їхнього накопичення та впорядкування до поширення і комунікації з академічною спільнотою. Саме завдяки такій взаємодії окремі елементи цифрової інфраструктури складають цілісний механізм підтримки наукового процесу.

Важливою особливістю цієї системи є те, що вона поєднує традиційні принципи бібліотечної діяльності з можливостями сучасних інформаційних технологій. Класичні професійні практики – систематизація видань, бібліографічна навігація та організація доступу до джерел – не зникають у цифровому середовищі, а набувають нових форм реалізації. Саме ця спадкоємність забезпечує логічну цілісність цифрового бібліотечного простору і дозволяє зберігати впорядкованість наукового знання навіть у ситуації стрімкого інформаційного перевантаження.

У результаті цифровий ландшафт бібліотеки можна розглядати як цілісну систему вузлової взаємодії інформаційних ресурсів і сервісів, у межах якої забезпечено безперервність підтримки дослідницької діяльності. Така організація створює умови для збереження логіки наукового пошуку, формування стабільної джерельної бази та послідовного опрацювання матеріалів. Завдяки цьому бібліотека має не лише зберігальну, сервісну, а й структуроутворювальну функцію в академічному середовищі.

Особливої ваги така функція набуває в умовах воєнного стану, що суттєво ускладнює функціонування освітніх і наукових інституцій. У таких обставинах здатність бібліотеки підтримувати стабільність інформаційного середовища, забезпечувати доступ до необхідних ресурсів для академічної спільноти набуває принципового значення. Саме в цьому контексті її цифровий ландшафт постає як один із важливих інструментів загальної інституційної резильєнтності.

У ширшому сенсі це дозволяє нам говорити про формування феномену інтелектуального потенціалу цифрового ландшафту бібліотеки. Йдеться про здатність бібліотечного середовища забезпечувати структурну впорядкованість і створювати умови для продуктивної взаємодії дослідників з інформаційними ресурсами. У такому розумінні цифрова інфраструктура бібліотеки стає важливим чинником стабільності наукової діяльності та одним із механізмів збереження інтелектуального потенціалу академічної спільноти в умовах кризових трансформацій сучасності.

Таким чином, цифрова трансформація університетської бібліотеки не є лише технологічною модернізацією її інструментів. Вона відображає глибший

процес переосмислення ролі бібліотеки у системі наукової комунікації. Саме у межах цифрового ландшафту формується новий тип інтелектуального середовища, здатного забезпечувати дослідницьку діяльність і водночас зберігати методологічну спадкоємність бібліотечної традиції навіть у складних умовах невизначеності.

Список використаних джерел / References

- Anderson, C. (n.d.). *What is participatory learning methods?* <https://surl.li/gzpbwk>
- Ashiq, M., Jabeen, F., & Mahmood, K. (2022). Transformation of libraries during COVID-19 pandemic: A systematic review. *The Journal of Academic Librarianship*, 48(4). <https://doi.org/10.1016/j.acalib.2022.102534>
- Beauchamp, C., & Thomas, L. (2009). Understanding teacher identity: An overview of issues in the literature and implications for teacher education. *Cambridge Journal of Education*, 39(2), 175–189. <https://doi.org/10.1080/03057640902902252>
- Bergold, J., & Thomas, S. (2010). Partizipative Forschung. In G. Mey & K. Mruck (Eds.), *Handbuch Qualitative Forschung in der Psychologie*. VS Verlag für Sozialwissenschaften. https://doi.org/10.1007/978-3-531-92052-8_23
- Bergold, J., & Thomas, S. (2012). Participatory research methods: A methodological approach in motion. *Historical Social Research*, 37(4), 191–222. <https://doi.org/10.12759/hsr.37.2012.4.191-222>
- Billett, P., Ovenden, G., & Clemans, A. (2019). Teaching terrible teachers: Workplace bullying as expressed through everyday banter. *Journal of Workplace Rights*, 9(1), 1–18.
- Brock, K., Pettit, J. (2007). Springs of participation: Creating and evolving methods for participatory development. Rugby: Practical Action Publ
- CBOS. (2019). Komunikat z badań: Które zawody uważamy? Nr 157. https://www.cbos.pl/SPISKOM.POL/2019/K_157_19.PDF
- Chaika, O., Sharmanova, N., & Berezovska-Savchuk, N. (2025). Designing English and Ukrainian language courses with AI tools: comparative approach. Y Chaika, O. (Ed.) *Educational policy and reforms: the impact of globalization: collective monograph*. Technology Center PC, 164. <http://doi.org/10.15587/978-617-8360-20-7>
- Ciobanu, N. R. (2018). Active and Participatory Teaching Methods. *European Journal of Education*, 1(2), 69–72. <https://doi.org/10.26417/ejed.v1i2.p69-72>
- Connell, R. S., Wallis, L., & Comeaux, D. (2021). The impact of COVID-19 on the use of academic library resources. *Information Technology and Libraries*, 40(2). <https://doi.org/10.6017/ital.v40i2.12629>
- Darling-Hammond, L. (2006). Constructing 21st century teacher education. *Journal of Teacher Education*, 57(1), 10. <https://doi.org/10.1177/0022487105285962>
- De Tchorzewski, A. M. (2022). Rzecz o kształtowaniu tożsamości zawodowej nauczyciela. *Roczniki Pedagogiczne*, 14(50), 101–121. <https://doi.org/10.18290/rped22141.7>

- De Wet, C. (2014). Educators' understanding of workplace bullying. *South African Journal of Education*, 34(1), 1–18. <https://doi.org/10.15700/201412120952>
- Deci, E., & Ryan, R. (1985). *Intrinsic motivation and self-determination in human behavior*. New York, NY: Plenum.
- Dobkowska, J., Zielińska, A., & Żytka, M. (2024). *Młodzi nauczyciele odchodzą ze szkoły: Raport z diagnozy uwarunkowań odchodzenia z zawodu przez warszawskich nauczycieli o stażu pracy do 5 lat*. Warszawa, Polska: Wydawnictwa Uniwersytetu Warszawskiego.
- Dobrołowicz, J. (2022). Deprecjacja zawodu nauczyciela w polskim dyskursie prasowym z okresu zdalnej edukacji. *Roczniki Pedagogiczne*, 14(50), 21–34. <https://doi.org/10.18290/rped22142.3>
- Duncan, W. J. (1989). *Great ideas in management: Lessons from the founders and foundations of managerial practice*. Jossey Bass Publishers. <https://surl.li/bpchaa>
- Einarsen, S., Hoel, H., Zapf, D., & Cooper, C. L. (2011). The concept of bullying and harassment at work: The European tradition. W S. Einarsen, H. Hoel, D. Zapf, & C. L. Cooper (Red.), *Bullying and harassment in the workplace: Developments in theory, research, and practice* (2nd ed., ss. 3–39). CRC Press.
- Greenhall, S. (2021). Covid-19 and the future of the digital shift amongst research libraries: An RLUK perspective in context. *New Review of Academic Librarianship*. Advance online publication. <https://doi.org/10.1080/13614533.2021.1976232>
- Heller, M. (2012). *Wszechświat jest tylko drogą. Kosmiczne rekolekcje*. Wydawnictwo ZNAK.
- Hiep, P. H. (2000). Traditional versus modern teaching methods. *Teacher's Edition*, 2, 20–23.
- Jerrim, J., Sims, S., Taylor, H., & Allen, R. (2023). How do teachers spend their time? Evidence from the 2019 Teacher Tapp panel. *Teaching and Teacher Education*, 135, 104367. <https://doi.org/10.1016/j.tate.2023.104367>
- Kane, L. (2004). Educators, learners and active learning methodologies. *International Journal of Lifelong Education*, 23(3), 275–286.
- Kazanowski, Z. (2010). Stereotypowy wizerunek osób niepełnosprawnych. Konfrontacja bohaterów filmów fabularnych. W: M. Chodkowska, S. Byra, Z. Kazanowski, D. Osik-Chudowolska, M. Parchomiuk, & B. Szabała, *Stereotypy niepełnosprawności. Między wykluczeniem a integracją*. Wydawnictwo UMCS.
- Kędzierska, H., & Maciejewska, M. (2016). Odpowiedzialny nauczyciel – (nie)odpowiedzialna wspólnota – co pomaga, a co przeszkadza w budowaniu nauczycielskich wspólnot praktyków. W G. Mazurkiewicz (red.), *Edukacja jako odpowiedź. Odpowiedzialni nauczyciele w zmieniającym się świecie* (s. 82–96). Kraków: Wydawnictwo UJ.
- Kocór, M. (2018). Szkoła jako miejsce wsparcia w trudnych sytuacjach. *Edukacja – Technika – Informatyka*, 1(23), 218–223. <https://doi.org/10.15584/eti.2018.1.28>
- Konarzewski, K., & Bulkowski, K. (2017). *PIRLS 2016. Wyniki międzynarodowego badania osiągnięć czwartoklasistów w czytaniu*. Warszawa: Instytut Badań Edukacyjnych.

- Kowalik, S. (2007). *Psychologia rehabilitacji*. Wydawnictwa Akademickie i Profesjonalne.
- Kucharcikova, A., & Tokarcikova, E. (2016). Use of participatory methods in teaching at the university. *The Online Journal of Science and Technology*, 6(1), 82–90. <https://izlik.org/JA47MM44GP>
- Kulyk, M. M. (2024). Contribution of academic libraries to advancing open data and open science: Importance, advantages and suggestions. *University Library at a New Stage of Social Communications Development: Conference Proceedings*, (9), 289–298. https://doi.org/10.15802/unilib/2024_317981
- Kwiatkowska, H. (2005). *Tożsamość nauczycieli*. Gdańsk: Gdańskie Wydawnictwo Psychologiczne.
- Kwiatkowska, H. (2008). *Pedeutologia*. Warszawa: Wydawnictwa Akademickie i Profesjonalne.
- Latha, E. (2013). Promoting participatory learning through activity-based teaching. *International Journal of Innovative Research & Development*, 2(10), 17–20. <https://surl.li/ozrsxi>
- Lee, E. S. (1966). A theory of migration. *Demography*, 3(1), 47–57.
- Lomachinska, I., Lomachinskyi, B., & Rykhliiska, O. (2024). Digital culture in scientific libraries. *Skhid*, 6(1), 43–49. <https://doi.org/10.21847/2411-3093.2024.615>
- Lucien Lévy-Bruhl. (2026, March 8). In *Wikipedia*. <https://surl.li/gvcjsm>
- Mariienko, A. O. (2025). Digital library ecosystem in the cascading chain of educational and scientific interaction. *University Library at a New Stage of Social Communications Development: Conference Proceedings*, (10), 122–129. https://doi.org/10.15802/unilib/2025_345481
- Maslach, C. (2004). Wypalenie w perspektywie wielowymiarowej. W H. Sęk (red.), *Wypalenie zawodowe. Przyczyny i zapobieganie*. Warszawa: PWN.
- Maslach, C., & Leiter, M. (2008). Early predictors of job burnout and engagement. *Journal of Applied Psychology*, 93(3), 498–512. <https://doi.org/10.1037/0021-9010.93.3.498>
- Maslach, C., & Leiter, M. P. (2011). *Prawda o wypaleniu zawodowym. Co robić ze stresem w organizacji*. Warszawa: Wydawnictwo Naukowe PWN.
- Meena, A. K. (2024). Open access initiatives: A comparative study of institutional repositories and their impact on scholarly communication. *International Journal of Agriculture Extension and Social Development*, 7(Special Issue 1). <https://doi.org/10.33545/26180723.2024.v7.i1Sa.280>
- Milerski, B. (2015). Szkoła dla wszystkich. O znaczeniu etosu dobra wspólnego. W D. Obidniak & T. Sobierajski (red.), *Etyka dla nauczycieli* (s. 43–51). Związek Nauczycielstwa Polskiego.
- Mizerek, H. (2021). *Refleksja krytyczna w edukacji i pedagogice. Misja (nie)wykonalna*. Oficyna Wydawnicza Impuls.
- Mojsa-Kaja, J., Golonka, K., & Marek, T. (2015). Job burnout and engagement among teachers – work life areas and personality traits as predictors of relationships with work.

- International Journal of Occupational Medicine and Environmental Health*, 28(1), 102–119. <https://doi.org/10.13075/ijomeh.1896.00238>
- Ndegwa, H., & Kuchma, I. (2024). Repositories transforming scholarly communication: An Insights special collection. *Insights*, 37. <https://doi.org/10.1629/uksg.665>
- Notelaers, G., Vermunt, J. K., Baillien, E., Einarsen, S., & De Witte, H. (2019). Exploring risk groups workplace bullying with categorical data. *Industrial Health*, 57(1), 38–53. <https://doi.org/10.2486/indhealth.2017-0046>
- Nowak-Dziemianowicz, M. (2020). *Szkoła jako przestrzeń uznania*. Warszawa: Wydawnictwo Naukowe PWN.
- Nowosad, I. (2019). *Kultura szkoły w rozwoju szkoły*. Kraków: Oficyna Wydawnicza Impuls.
- Nowosad, I., & Szymański, M. J. (2023). *Szkoła i nauczyciel. Rozwój nauczyciela i rozwój szkoły*. Kraków: Oficyna Wydawnicza Impuls.
- Okraj, Z., & Lenihan, R. (2024). Wsparcie młodych nauczycieli (NQTs) w Irlandii. *Problemy Opiekuńczo-Wychowawcze*, 634(9), 66–76. <https://doi.org/10.5604/01.3001.0054.8988>
- Organizacja Współpracy Gospodarczej i Rozwoju. (2000). Zarządzanie wiedzą w społeczeństwie uczącym się (s. 13–14). Ministerstwo Gospodarki, Departament Strategii Gospodarczej.
- Paczuska, K. (red.) (2025). Nauczycielki i nauczyciele o pracy w zawodzie. Wyniki Międzynarodowego Badania Nauczania i Uczenia się TALIS 2024. Instytut Badań Edukacyjnych – Państwowy Instytut Badawczy, s. 196-201.
- Pateman, C. (1970). *Participation and democratic theory*. Cambridge University Press.
- Purser, R. (2025, December). AI is destroying the university and learning itself. *Current Affairs*/ (56). <https://www.currentaffairs.org/news/ai-is-destroying-the-university-and-learning-itself>
- Pyżalski, J. (2010). Skutki oddziaływania warunków pracy na polskich nauczycieli. W J. Pyżalski & D. Merecz (red.), *Psychospołeczne warunki pracy polskich nauczycieli. Pomiędzy wypaleniem zawodowym a zaangażowaniem* (s. 31–46). Kraków: Impuls.
- Reason, P., & Bradbury, H. (2008). Introduction. In *The SAGE handbook of action research: Participative inquiry and practice* (2nd ed.). Sage Publications.
- Richards, J. C., & Rodgers, T. S. (2014). *Approaches and methods in language teaching* (3rd ed.). Cambridge University Press. <https://surl.li/pjbwlg>
- Ryan, R. M., & Deci, E. L. (2000). Self-determination theory and the facilitation of intrinsic motivation, social development, and well-being. *American Psychologist*, 55(1), 68–78. <https://doi.org/10.1037/0003-066X.55.1.68>
- Ryan, R. M., & Deci, E. L. (2017). *Self-determination theory: Basic psychological needs in motivation, development, and wellness*. Guilford Press.
- Schaufeli, W. B., Maslach, C., & Marek, T. (2018). *Professional burnout. Recent developments in theory and research*. London: Routledge.

- Shrimant, T. (2019). Use of participatory teaching methods at university and college level is a need of the hour. *International Journal of Innovative Research in Technology*, 6(7), 11–14. <https://surl.li/oxjvvn>
- Subin, K. M. (n.d.). *Participatory training methods*. <https://surl.li/ydklfr>
- Synal, J., & Szempruch, J. (2017). *Od zapalu do wypalenia. Funkcjonowanie nauczycieli w codzienności szkolnej*. Kielce, Polska: Wydawnictwo Uniwersytetu Jana Kochanowskiego.
- Szczepanek-Guz, A., & García Valladares, L. (2024). Potencjał mentoringu w rozwoju zawodowym nauczycieli początkujących i doświadczonych. *Problemy Opiekuńczo-Wychowawcze*, 634(9), 53–65. <https://doi.org/10.5604/01.3001.0054.8987>
- Szempruch, J. (2013). *Pedeutologia. Studium teoretyczno-empiryczne*. Kraków: Oficyna Wydawnicza Impuls.
- Szempruch, J. (2017). Wyzwania i perspektywy pracy nauczyciela wobec przemian współczesnego świata. W J. Madalińska-Michalak, N. G. Piukła, & K. Białożyty (red.), *Edukacja i praca nauczyciela: ciągłość – zmian – konteksty* (s. 91–104). Wydawnictwo Scriptum.
- Szempruch, J. (2022). Problemy kształcenia i doskonalenie nauczycieli w Polsce – w kierunku profesjonalizacji zawodu. *Studia BAS*, 2(70), 27–47. <https://doi.org/10.31268/StudiaBAS.2022.11>
- Szempruch, J., & Cieśleńska, B. (2021). Wypalenie w pracy zawodowej nauczyciela. *Studia Edukacyjne Mazowieckiej Uczelni Publicznej*, 13, 37–51. [https://doi.org/10.19251/sej/2021.13\(3\)](https://doi.org/10.19251/sej/2021.13(3))
- Szempruch, J., Smyła, J., & Kwaśniewska, M. (red.). (2021). Nauczyciel w zmieniającym się społeczeństwie. W *Edukacja wobec wyzwań zmieniającego się świata. Diagnozy i projekcje rozwiązań* (s. 152–154). Kielce: Kieleckie Towarzystwo Naukowe.
- Thüsiak-Deliowska, A. (2015). *Kultura szkoły. Studium teoretyczno-empiryczne*. Kraków: Oficyna Wydawnicza Impuls.
- Walczak, D. (2012). *Początkujący nauczyciele. Raport z badania jakościowego*. Warszawa: Instytut Badań Edukacyjnych.
- Walczak, D. (2016). Prestiż zawodu nauczyciela w percepcji różnych aktorów życia szkoły. *Studia z Teorii Wychowania*, 4, 93–115. [zawadz](https://doi.org/10.31268/StudiaBAS.2016.4.93-115)
- Wiśniewska, E. (2021). Autonomia nauczyciela – wymiar teoretyczny i praktyczne implikacje. *Studia Edukacyjne Mazowieckiej Uczelni Publicznej*, 14, 41–59. [https://doi.org/10.19251/sej/2021.14.1\(3\)](https://doi.org/10.19251/sej/2021.14.1(3))
- Zalewska-Bujak, M. (2022). Źródła i przestrzenie deficytów satysfakcji zawodowej nauczycieli. *Horyzonty Wychowania*, 21(59), 21–31. <https://doi.org/10.35765/hw.2022.2159.04>
- Zawadzka, A. (Ed.). (2010). *Psychologia zarządzania w organizacji*. Wydawnictwo Naukowe PWN.
- Zbróg, Z., & Szplit, A. (2025). *Potrzeby zawodowe początkujących nauczycieli. Raport z badań mieszanych*. Kraków–Kielce, Polska: Wydawnictwo LIBRON – Filip Lohner.

- Богданець-Білоskalенко, Н., Васильєва, Д., Головка, М., Горошкіна, О., Задорожний, К., Засекіна, Т., Лашевська, Г., Мороз, П., Пометун, О., Рябовол, Л., & Твердохліб, І. (2025). *Формування профілів навчання в академічних ліцеях: Методичні рекомендації* (Електронне видання). Педагогічна думка.
- Васильєва, Т. А., Дерев'янка, Ю. М., Лукаш, О. А., & Матющенко, М. М. (2022). Освітня екосистема як сучасна модель удосконалення взаємовідносин у системі «освіта» – «ринок праці». *Вісник Сумського державного університету. Серія Економіка*, (4), 205–212. <https://doi.org/10.21272/1817-9215.2022.4-21>
- Відомості про самооцінювання освітньої програми «Музичне мистецтво» для другого (магістерського) рівня вищої освіти. (2024). *ХНПУ імені Г. С. Сковороди*. <https://surl.lu/akzejz>
- Гриньова, М. В. (2023). Партисипативний підхід до виховання лідерів: реалії та перспективи шкільної практики. *Наша школа: науково-практичні студії*, 1(1), 29–35. <https://doi.org/10.61339/2786-6947.2023.1.286295>
- Дубасенюк, О. А. (2003). А. С. Макаренко про роль вихователя і виховного процесу у формуванні особистості. В *Національна освіта у контексті творчості А. Макаренка* (с. 6–10). ЖДЦНТІЕІ.
- Жуков, В. П., & Попова, О. В. (2022). Партисипативний підхід до формування моральної позиції майбутнього вчителя. *Засоби навчальної та науково-дослідної роботи*, (58), 28–40.
- Івашкевич, О. В. (2021). Digital transformation of libraries in Ukraine: Current state and perspectives. *Бібліотекознавство. Документознавство. Інформологія*, (2). <https://doi.org/10.32461/2409-9805.2.2021.238782>
- Ковшар, О. (2025). Освітня екосистема як умова сучасного розвитку. *Modern Engineering and Innovative Technologies*, (40-03), 61–65. <https://doi.org/10.30890/2567-5273.2025-40-03-061>
- Макаренко, А. С. (1990). *Методика виховної роботи*. Рад. шк.
- Міністерство освіти і науки України. (2025а). *Рекомендації щодо відповідального впровадження та використання технологій штучного інтелекту в закладах вищої освіти*. <https://surl.li/dtestv>
- Міністерство освіти і науки України. (2025б, 26 травня). *Про затвердження Наказу МОН України № 765*. <https://surl.li/fzordb>
- Муковіз, О. П. (2023). Особливості та перспективи упровадження партисипативного підходу в освіті. *Педагогічна освіта: теорія і практика*, (35), 84–93. <https://doi.org/10.32626/2309-9763.2023-35-84-93>
- Нагорна, Н. С. (2022). Міждисциплінарний зміст поняття «партисипація». *Журнал сучасної психології*, (3), 108–115. <https://doi.org/10.26661/2310-4368/2022-3-14>
- Перелік дисциплін вільного вибору. (2025). *ХНПУ імені Г. С. Сковороди*. <https://surl.li/lneqvc>
- Попова, О. В., & Жуков, В. П. (2020). Педагогічне забезпечення процесу підготовки майбутніх учителів до виховання толерантності школярів. *Теорія та методика навчання та виховання*, (49), 67–79. <https://doi.org/10.34142/23128046.2020.49.06>

- Попова, О. В., & Жуков, В. П. (2022). Сутнісно-змістова характеристика емпатійно-партисипативної підготовки майбутнього вчителя. В *Психолого-педагогічні проблеми вищої і середньої освіти в умовах сучасних викликів: теорія і практика: матеріали VI Міжнар. наук.-практ. конф.* (с. 418–421). Харків. <http://surl.li/mmjdsf>
- Попова, О. В., & Цапко, А. М. (2020). Обґрунтування змісту етапів технології підготовки майбутніх учителів до педагогічної фасилітації у професійній діяльності. *Педагогічні науки*, (93), 117–122. <https://doi.org/10.32999/ksu2413-1865/2020-93-17>
- Реброва, О. Є. (2014). Партисипативна технологія та її застосування в активізації художньо-пізнавальних інтересів майбутніх учителів музики. В *Мистецька освіта: традиції і інновації: матер. міжнар. наук. конф.* (с. 106–109). Вид-во МДПУ ім. Богдана Хмельницького.
- Серьогіна, І. Ю., & Жуков, В. П. (2025). Формування партисипативної взаємодії у майбутніх учителів технологій в процесі навчання. *Перспективи та інновації науки*, 9(55), 881–892. [https://doi.org/10.52058/2786-4952-2025-9\(55\)-881-892](https://doi.org/10.52058/2786-4952-2025-9(55)-881-892)
- Суріна, Г. (2017). Поняття «партисипація»: генеза і актуальність. *Вісник Дніпропетровського університету. Серія: Філософія. Соціологія. Політологія*, 35(1), 55–63.
- Тернавська, Л. М. (2013). Застосування партисипативних методів у процесі навчання іноземної мови майбутніх економістів. *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології*, 5(31), 327–334.
- Титова, Н. М. (2018). Використання партисипативного підходу у психолого-педагогічній підготовці педагогів професійного навчання. *World Science*, 1(7(35)), 38–44. https://doi.org/10.31435/rsglobal_ws/12072018/6044
- Фаст, О. Л. (2020). Партисипативний супровід формування педагогічної самоефективності майбутніх учителів початкових класів. *Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах*, 68(2), 202–207. <https://doi.org/10.32840/1992-5786.2020.68-2.40>
- Швець, Д. Є. (2015). Партисипаторна модель управління в системі вищої освіти. *Гуманітарний вісник ЗДІА*, (63), 250–257. <https://doi.org/10.30839/2072-7941.2015.57534>
- Ягоднікова, В. В. (2025). Проактивно-партисипативний підхід розвитку соціальної компетентності вчителів у системі післядипломної освіти. *Вісник науки та освіти*, 1(31).1983–1992. [https://doi.org/10.52058/2786-6165-2025-1\(31\)-1983-1992](https://doi.org/10.52058/2786-6165-2025-1(31)-1983-1992)
- Ярошенко, Т. О., & Ярошенко, О. І. (2024). Digital curation: Opportunities and challenges for Ukrainian libraries. *University Library at a New Stage of Social Communications Development: Conference Proceedings*, (9), 114–119. https://doi.org/10.15802/unilib/2024_314917